

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Etika úředního jednání

Předkládá: **Lenka Bártová**

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lenka BÁRTOVÁ**
Osobní číslo: **R21B0008P**
Studijní program: **B0421A220009 Právní specializace**
Téma práce: **Etika úředního jednání**
Zadávající katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

- Úvod
 - Pojem etika úředního jednání
 - Historie etiky úředního jednání
 - Vývoj etiky
 - Právní zakotvení etiky
 - Právní principy
 - Etika ve veřejné správě
 - Závěr
 - Seznam použité literatury
 - Přílohy
-

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 7. února 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Etika úředního jednání“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce panu JUDR. Tomáši Loudovi, CSc., za odborný dohled, rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce. Zároveň i děkuji paní Bc. Janě Hájkové za ochotu a pomoc při vyřizování administrativních záležitostí spojených s touto prací.

OBSAH

Úvod.....	8
1. Veřejná správa	9
1.1. Veřejná správa v materiálním a formálním smyslu	10
1.2. Princip subsidiarity	10
1.3. Způsoby výkonu veřejné správy	11
1.3.1. Centralizovaná a decentralizovaná státní správa.....	11
1.3.2. Koncentrace a dekoncentrace	11
1.4. Státní správa a samospráva.....	11
1.4.1. Samospráva	11
1.4.2. Obce	13
2. Etika	15
2.1. Pojem etika	15
2.2. Etika a související pojmy.....	16
2.2.1. Morálka	16
2.2.2. Mravnost.....	18
2.2.3. Svoboda.....	18
2.2.4. Odpovědnost.....	18
2.1. Etické prostředí.....	19
3. Etika úředního jednání	20

3.1. Práva a povinnosti zaměstnanců veřejné správy	22
4. Etický kodex.....	23
4.1. Struktura etického kodexu	23
5. Neetické chování	27
5.1. Korupce	27
6. PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
6.1. První část – online dotazník.....	29
6.2. Druhá část – dotazník pro zaměstnance orgánu veřejné správy	39
6.3. Závěr praktické části.....	51
Závěr.....	52
Seznam použitých zdrojů	53
Odborná literatura	53
Právní předpisy.....	54
Internetové zdroje.....	54

ÚVOD

Ke zpracování své bakalářské práce jsem si vybrala téma „Etika úředního jednání“. Ve společnosti je obecně známé, že práce úředníků je komplexní a obtížné zaměstnání, které sebou nese mnoho zodpovědnosti. Pracovníci ve veřejné správě zajišťují chod společnosti a rozhodují o právech a povinnostech občanů. Jednání jednotlivých úředníků pak ovlivňuje každého občana a formulují jeho vztah ke státní správě. Je proto důležité, aby úředníci jednali s občany dle mravních a právních norem a vytvářeli tak etické prostředí.

Bakalářská práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola věnuje veřejné správě a vymezení základních pojmů a principů souvisejících s chodem státní správy. Zaměřila jsem se zejména na samosprávu a činnost a druhy obcí, jelikož k nim mají jednotlivý občané nejbližší.

Předmětem druhé kapitoly je pojem etika, který je zásadní pro porozumění daného tématu. S etikou souvisí i morálka, mravnost, svoboda rozhodování a odpovědnost za své činy. Spolu s těmito pojmy i krátce definovala etické prostředí, které je důležité pro fungování veřejné správy.

Třetí kapitola se zaměřuje na samotnou etiku i etiketu úředního jednání. Každý úředník by měl řádně reprezentovat stát a přizpůsobit tomu tak svoje vystupování s občany. Je důležité dbát na své chování i vnější vzhled. Tato kapitola je věnována i právům a povinnostem zaměstnanců veřejné správy.

Čtvrtá kapitola se zabývá etickým kodexem a jeho strukturou. Etický kodex konkretizuje morální zásady a jejich následné využití v praxi. Daný kodex je základním předpisem úředního jednání a je za potřebí se jím řídit, aby nedocházelo k neetickému jednání či dokonce korupci.

Předposlední kapitola se zaměřuje na neetické chování, zejména korupci. Zneužití postavení úřední osoby je v naší společnosti častým problémem, a proto by tomuto tématu měla být věnována dostatečná pozornost.

Poslední kapitolu věnuji praktickému výzkumu, který se bude skládat ze dvou částí. Adresátem mého dotazníku budou občané České republiky a dále pak pracovníci ve veřejné správě. Cílem výzkumu je porovnání dvou různých pohledů na chod státní správy a pochopit tak danou problematiku z obou stran.

1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

Veřejná správa představuje pojem, který v materiálním smyslu označuje souhrn všech správních činností předmětně souvisejících s vládnutím na ústřední i místní úrovni. Ve formálním smyslu je veřejná správa „*činnost organizačních jednotek a osob jimiž jsou správní úřady jakožto přímí nositelé veřejné správy, nebo úřední osoby vykonávající úkony správní povahy, anebo zařízení v postavení nepřímých subjektů veřejné správy.*“¹ Ve funkčním smyslu je to činnost státu vykonávající orgány státní správy a v organizačním smyslu je to pak souhrn orgánů státní správy.

Správa se dělí na veřejnou a soukromou. Pro soukromou správu platí zásada *preater legem* neboli: „co není zakázáno, je dovoleno“. Soukromá správa je založena na základě legální licence, která je zakotvena v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“² Pro veřejnou správu naopak platí: „co není dovoleno, je zakázáno“. Veřejná správa je založena na zásadě enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí, která je zakotvena v čl. 2 odst. Ústavy: „*Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.*“³

Soukromá správa je založena na vzájemné rovnosti právních subjektů, spojené s ochranou slabší strany. Pro veřejnou správu je typická nadřazenost orgánu veřejné moci, který v určitých případech rozhoduje o subjektivních právech a povinnostech v rámci zákonem stanovené pravomoci, působnosti a zákonem

¹ POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 54. ISBN 978-80-7400-447-6

² ČESKÁ REPUBLIKA. Listina základních práv a svobod. In: *Zákon č. 2/1993 Sb.*. Sagit, 2021, ročník 1993. ISBN 978-80-7488-475-7.

³ ČESKÁ REPUBLIKA. Ústava České republiky. In: *Zákon č. 2/1993 Sb.*. 2021, ročník 1993. ISSN 978-80-7488-475-7.

stanoveným postupem. Tuto veřejnou moc vykonává stát prostřednictvím státní moci, tedy moc zákonodárné, výkonné, soudní a dále pomocí orgánu územní samosprávy.⁴

Veřejná správa je činnost, která slouží zajišťováním a poskytováním veřejných služeb a záležitostí ve veřejném zájmu.

1.1. Veřejná správa v materiálním a formálním smyslu

V materiálním pojetí chápeme veřejnou správu jako druh činnosti státních nebo jiných orgánů veřejné moci. Státní správa zároveň propůjčuje jiným orgánům veřejné moci výkon veřejné správy za účelem plnění veřejných úkolů. Dále v tomto pojetí můžeme veřejnou správu vymezit pozitivně nebo negativně. Pozitivní vymezení je spojeno s veřejnými úkoly, které má veřejná správa zabezpečovat. Negativní vymezení je založeno na předpokladu, že veřejná správa je souhrnem činností, které nelze kvalifikovat ani jako zákonodárné ani jako soudní.⁵

Ve formálním pojetí se pak jedná o organizační jednotku nebo instituce, která veřejnou správu vykonává. Klade se tedy důraz na vykonavatele, kteří mají na základě svěřené činnosti řešit veřejné úkoly.

1.2. Princip subsidiarity

Cílem tohoto principu je zajištění nezávislosti orgánů, které jsou podřízené vyšším orgánům. Jedná se o snahu o tlačení oprávnění co nejnižše, avšak do míry, kde je to efektivní. Dá se říci, že je zásady, podle níž se má rozhodovat a uskutečňovat veřejné záležitosti na co nejnižším stupni veřejné správy. Příkladem může být vydávání občanských průkazů. Občanské průkazy vydává Ministerstvo vnitra, avšak obyvatelé České republiky si je vyzvedávají na magistrátu či obecním úřadu s rozšířenou působností.

⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. vydání. Aleš Čeněk, str. 126. ISBN 978-80-7380-838-9.

⁵ HORZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, str. 9-8. ISBN 978-80-7380-096-3

1.3. Způsoby výkonu veřejné správy

1.3.1. Centralizovaná a decentralizovaná státní správa

Tyto pojmy souvisí s tím, jaké subjekty jsou nositelé veřejné správy. Stát je tradičně považován za zdroj veřejné moci. Jestliže stát přenechává část veřejné správy jiným subjektům, jedná se o projev decentralizace. Jde o rozdělení a přenos výkonu veřejné správy z jednoho centrálního subjektu na více jiných subjektů. Tyto subjekty jsou vázány zvláštními právními předpisy, které vymezují územní úsobnost a pravomoci v rámci výkonu veřejné správy. Rozhodují samostatně, z vlastní iniciativy, a to bez většího zasahování centrálního subjektu. Stát nad danými decentralizovanými orgány pouze dohlíží a jejich chod tímto způsobem řídí a financuje. Centralizace pak představuje proces nebo způsob řízení jednoho organizačního ústředí. Politická moc se přenáší z různých místních a regionálních institucí a orgánů na centrální orgány státu.

1.3.2. Koncentrace a dekoncentrace

Koncentrace a dekoncentrace představuje rozdělení funkcí a kompetencí mezi jednotlivé stupně organizační soustavy, tedy státní správy. Dekoncentrace je pak rozdělení výkonu veřejné správy na více organizačních jednotek. Horizontální dekoncentrace typicky představuje rozdělení výkonu státní správy mezi jednotlivé ministerstva a jiné ústřední orgány. Je to tedy rozdělení výkonu mezi organizační složky stojící na stejné úrovni. Vertikální dekoncentrace je běžná v rámci organizační struktury každého subjektu, ale i různými subjekty. Za příklad můžeme uvést vztah Ministerstva práce a sociálních věcí vůči České správě sociálního zabezpečení.

1.4. Státní správa a samospráva

Veřejnou správu rozdělujeme na státní správu a samosprávu. Státní správa je ta část činnosti veřejné správy, kterou realizuje stát prostřednictvím státních orgánů. Státní správa v širším smyslu slouží k aplikaci práva a k realizaci státní politiky.

Vztah mezi státní správou a samosprávou není založen na nadřízenosti a podřízenosti. I přes svou nezávislost samospráva podléhá dohledu státu. Kromě státního dohledu je samospráva na státní moci závislá a může existovat pouze v případě, že stát zakotvuje její existenci.

1.4.1. Samospráva

Samospráva je vykonávána jinými veřejnosprávními subjekty, než je státem. Těmto subjektům je veřejná moc svěřena ze zákona. Samosprávu zakotvuje Ústava České republiky v článku

osm: „Zaručuje se samospráva územní samosprávných celků“. Samosprávou dále Ústava České republiky zabývá v hlavě sedmé. ⁶ Samospráva je projevem decentralizace státu. Samospráva je oblast veřejné správy, která je zaměřena na řešení svých vlastních záležitostí.

Samospráva se dělí na územní samosprávu a zájmovou samosprávu. Územní samospráva se dělí na obce neboli nižší samosprávné celky a kraje jakožto vyšší samosprávné celky. Mezi obcemi a kraji neexistuje vztah podřízenosti a nadřízenosti a zásah kraje do činnosti obce je možný pouze na základě zákona.

Zájmová samospráva upravuje subjekty v zájmové a profesní oblasti. Za zájmovou můžeme považovat komory s nepovinným členstvím a vysokoškolskou samosprávu. Profesní samospráva je reprezentovaná profesními komorami, které jsou zřízené státem a členství v nich je podmínkou samostatného výkonu určitého povolání. Zákonem jí je svěřené působnost a pravomoc a členové podléhají kárné odpovědnosti. Komory si zakládají na tom, aby jejich členové respektovali pravidla profesní etiky včetně dodržování povinné mlčenlivosti.

České profesní komory zřízené zákonem: ⁷

- Česká advokátní komora
- Česká komora architektů
- Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě
- Exekutorská komora
- Komora auditorů ČR
- Komora daňových poradců ČR
- Komora patentových zástupců
- Notářská komora ČR
- Česká lékárnická komora
- Česká lékařská komora
- Česká stomatologická komora
- Komora veterinárních lékařů ČR

⁶ ČESKÁ REPUBLIKA. Ústava České republiky. In: *Zákon č. 2/1993 Sb.*, 2021, ročník 1993. ISSN 978-80-7488-475-7.

⁷ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 328-239

Samospráva pak vykonává přenesenou a samostatnou působnost. Samostatná působnost představuje rozhodování ve veřejných věcech a využívání finančních prostředků dle svého uvážení. Orgány státní moci mohou zasahovat do jejich funkce pouze v mezích zákona. Přenesená působnost jsou pak povinnosti a pravomoci, které stát přenáší na vyšší či nižší samosprávné celky.

1.4.2. Obce

Obce představují nižší samosprávné celky. Jsou to veřejnoprávní korporace, které jsou základní jednotkou veřejné správy. Obcemi se zabývá zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích (obecní zřízení). Tento zákon v § 1 stanovuje: „*Obec je základním územním samosprávných společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.*“

1.4.2.1. Druhy obcí

Obce se dělí na obce 1., 2. a 3. stupně. V první stupni se nachází všechny obce. V České republice máme 6 258 obcí. V druhém stupni se nachází obce s pověřeným úřadem, kterých máme 398 a třetí stupeň představují obce s rozšířenou působností, kterým je v České republice 205.⁸ Obec s rozšířenou pravomocí mají největší pravomoc a mají za úkol např. vydávat cestovní doklady, občanské průkazy, pasy, vedou evidenci obyvatel, evidenci motorových vozidel, vydávání technických průkazů, mají silniční správní úřad, dopravní úřad či stavební úřad.

Obce se dále dělí na obce, městyse, města, statutární města krajské města. Obce se lidově nazývají „vesnice“. Je to výchozí celek, který má méně než 3000 obyvatel. Existují ale i výjimky, které mají obyvatel méně či naopak více, a i přes jsou nazývány obcí, nikoliv městem. Název městys v současnosti nese 214 obcí.⁹ Městys je svojí velikostí někde mezi obcí a městem. Název město pak obec získá nejen svým počtem obyvatel, ale i díky svému postavení, významu a poskytování veřejných služeb. Statutárních města máme v České republice 27.

⁸ Český statistický úřad. *Malý lexikon obcí České republiky - 2023: Velikostní skupiny obcí podle krajů, SO ORP – počet obcí*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/196622058/32019923003.pdf/78419cdf-e459-4c30-9ca8-ba390eda3824?version=1.0>. [cit. 2024-02-15].

⁹ Český statistický úřad. *Malý lexikon obcí České republiky - 2023: Velikostní skupiny obcí podle krajů, SO ORP – počet obcí*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/196622058/32019923003.pdf/78419cdf-e459-4c30-9ca8-ba390eda3824?version=1.0>. [cit. 2024-02-15].

Jmenovitě to jsou: Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná, Mladá Boleslav, Prostějov a Třinec.¹⁰ Jako poslední kategorií jsou krajská města. Těch máme v České republice 13. Jsou to: Pardubice, Olomouc, Ostrava, Brno, Jihlava, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové a Praha.

1.4.2.2. Orgány obcí

Každá obec si zřizuje a disponuje vlastními orgány. Prvním z nich je zastupitelstvo obce. Jedná se o kolegiální orgán složený z členů, kteří jsou voleni v přímých volbách. Rozhodují v samostatné působnosti a jsou nejvyšším orgánem obce. Počet členů je 5-55 a obvíjí se od počtu obyvatel v dané obci. Zastupitelstvo vykonává svou působnost na svých zasedáních a schází se dle potřeby, nejméně však 1x za měsíc. Rada obce je volena z řad zastupitelů a tvoří ho starosta, místostarosta a další radní. Počet členů je lichý a nesmí přesahovat třetinu počtu zastupitelů. Dalším orgánem je starosta, kterého volí zastupitelstvo a jemu ze své činnosti odpovědný. Zastupuje obec v právních jednáních a zastupuje obec navenek. Zvláštním orgánem obcí mohou být například komise pro projednávání přestupků, povodňová komise či krizový štáb.

Dalším podstatným orgánem je úřad, který tvoří starosta, místostarosta, tajemník a zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu. Pro jednotlivé činnosti jsou zřizovány odbory a oddělení, kde vystupují daní úředníci. Obecní úřad vykonává především přenesenou působnost a samostatnou působnost pak vykonává v rozsahu úkolů uložených radou a zastupitelstvem.

¹⁰ ČESKÁ REPUBLIKA. Soubor zákonů - Správní právo: Zákon o obcích (obecní zřízení). In: 128/2002 Sb.. 2023. ISSN 978-80-7380-924-9.

2. ETIKA

2.1. Pojem etika

Pojem etika je pojem pocházející ze staré řečtiny a je odvozen od slova „éthos“ neboli mrav. Etika označuje filozofickou disciplínu, která se zabývá morálkou, lidským jednáním a celkově zkoumáním mravní dimenze skutečnosti.

Etiku můžeme vymezit buď v užším pojetí, kdy ji chápeme jako vědu, které zkoumá mravně relativní jednání a chování člověka, anebo v širším pojetí, kdy ji charakterizujeme jako míru humanity. V širším pojetí etiky je však výrazně omezen její normativní charakter.¹¹

Základní etické otázky, které etika odpovídá jsou: Co je dobro a zlo? Co je spravedlivé? Každá etika by měla směřovat k dobru a také dobro poznat. Předpokladem pro řešení etických otázek je svoboda, především svoboda jednotlivce, kterou v etice chápeme také jako svobodu vůle.¹²

Každý jedinec má svobodu v rozhodování a jednání a nese za takové jednání odpovědnost. Autoři, kteří se zabývají etikou, pracují s otázkami, které se týkají volby, správného jednání, smysluplného života a subjektivního i objektivního dobra. Jedinci by tedy neměli vždy konat podle toho, co dělají ostatní a co je považováno za určitou normu. Člověk by měl rozeznat dobro od zla a konat tak, co považuje za správné. Pokud se takové jednání stane samozřejmostí a zvykem, můžeme o daném jedinci říci, že je ctnostný.¹³ Výraz ctnost je označením pro vlastnost či schopnost čehokoliv, v případě, že je dané jednání dobré. Ctnost je hlavním tématem tradiční etiky, kterou se zabývalo mnoho filosofů od středověku až do dnes. Touto problematikou se zabývali především Platon a Aristoteles. Oba autory spojuje myšlenka ctnosti jakožto směr k dobru. Platon popisuje různé druhy mravní ctnosti mezi které patří spravedlnost, moudrost, statečnost a uměřenost. Tyto vlastnosti se zaměřují na tři části duše a to rozumové, žádostivé a vznětlivé. Aristoteles pak dále navazuje na Platonovu etiku ctností a vedle etických

¹¹ SEKNIČKA, Pavel a Anna PUTNOVÁ. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. 2016, str. 30. ISBN 978-80-247-5545-8.

¹² BOHATÁ, Marie, Martina RAŠTICOVÁ a Radim BUREŠ. *Etika a integrita veřejné správy*. Grada, 2022, str. 11. ISBN 978-80-271-3311-6.

¹³ THOMPSON, Melvin. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004, str. 15. ISBN 80-717-8806-6.

a ctností přidává ctnosti teoretické a poietické. Etické ctnosti představují mravní ctnost, dianoetické jsou teoretické znalosti a jednání a poietické jsou praktické dovednosti.¹⁴

Etiku je možné členit na několik základní přístupů:¹⁵

- První z nich je metaetika, která se zabývá rozbořem etických pojmů, strukturou a zkoumá jazyk, kterým pronášíme etické výroky.
- Deskriptivní etika popisuje, co je etické. Neříká nám, co je dobré a co je špatné, pouze popisuje mravní hodnoty a konstatuje, jaký je stav ve společnosti.
- Normativní etika se zabývá otázkami povinností, tedy jak by měl člověk jednat a proč. Zároveň u hledá odpovědi na otázky, zda je něco morálně dobré či nikoliv.
- Autonomní etika si zakládá na tom, že etické zásady stanovuje společnost nebo si je jedinec stanovuje sám.
- Heteronomní etika jsou etické normy, které jsou dány člověku např. Bohem či jinou vnější autoritou.
- Enviromentální etika zkoumá vztahy lidstva k životnímu prostředí.
- Hospodářská etika se naopak od enviromentální zajímá o výtvořy vytvořené člověkem a o problémy ekonomického charakteru.

2.2. Etika a související pojmy

2.2.1. Morálka

Pojem morálka pochází z latinského slova „mós“, který lze přeložit jako zvyk, mrav či obyčej. Morálka představuje jednání člověka, které je v souladu s jeho vědomím a také s morálkou společnosti, tedy jak by společnost měla jednat či jak bychom se měli chovat. Je to soubor pravidel, hodnot, postojů a přesvědčení, které regulují a ovlivňují lidské jednání. Jednání člověka je v souladu s jeho myšlením. Většinou jedinec jedná tak, jak chce, aby ostatní jednali s ním. Motivem pro takové jednání je strach z odsouzení, trestu či sankce.

¹⁴ ARISTOTELÉS. *Etika Nikomachova*. Praha: P. Rezek, 1996, str. 115. ISBN 80-901-79

¹⁵ DOLISTA, Josef a Roman JEŽEK. *Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, str. 17-18

Morálka v tradičním pojetí označovala povinnost plnit vůli autority, např. Boha či panovníka, a to prostřednictvím nejrůznějších norem, hodnot, standardů, ale i zákonů. Cílem bylo harmonizovat jednání a chování člověka s normami, hodnotami, pravidly a mravy.

Morálku popisuje i Somr, který uvádí: „Kde pravda charakterizující kvality člověka? Je to rozum a svobodná vůle, jako dvě základní určení naší lidskosti ve spojení s citem, poutem lidské lásky. Náš pohled na život je realistický právě v onom mezilidském poutu těchto tří základních hodnot, které ve svém propojení dodávají našemu konání humanistický rozměr, míru lidskosti, kladných hodnot, o které usilujeme, a které označujeme souhrnným pojmem morálka.“¹⁶

Morální hodnoty se rozlišují na hodnoty pozitivní a negativní. Pozitivní hodnoty jsou například požadavek spravedlnosti, statečnosti či skromnosti a v rámci negativních hodnot pak zlo, zbabělost, záludnost a další. Pokud převažují u jedince kladné hodnoty, mluvíme o morálce vysoké, naopak je tomu v případě záporných hodnot, kde se jedná o nízkou morálku, respektive a amorálnost.¹⁷

Morálka musí být zároveň v souladu s právním řádem. Morálka i právo jsou pravidla, která udávají, jak by se měl člověk chovat a jsou uznávané společností. Je zde však mnoho rozdílů. Právo je vynutitelné, psané a má vnější charakter. Morálka naopak není vynutitelná, je nepsaná a tvoří vnitřní aspekt. Příkladem normy, která je právně zakotvená a zároveň je i morální je Listina základních práv a svobod, která obsahuje základní lidská práva. Zákonem upravené normy, ale pro některé jedince mohou být nemorální, jsou například tresty obsažené v trestném zákoně, výše daní či zákon o interrupci. Zákon o interrupci konkrétně stanovuje, že „Ženě se uměle přerušit těhotenství, jestliže o to písemně požádá, nepřesahuje-li těhotenství dvanáct týdnů a nebrání-li tomu její zdravotní důvody.“¹⁸ Každý jedinec má jinou představu o morálních pravidlech, proto na to každý nahlíží rozdílně. Příkladem pro právně neupravenou, ale pro někoho morálně přijatelnou normou je eutanázie. Eutanázie se dá popsat, jako zbavení lidského života z milosrdenství. Je to usmrcení na žádost, v případě, kdy je člověk na pokraji smrti a trpí bolestmi. V České republice je eutanázie zapovězená, byly zde návrhy zákona o

¹⁶ SOMR, Miroslav. *Úvod do studia filozofie a etiky*. České Budějovice, 2004, str. 54.

¹⁷ HERCOGOVÁ, Zuzana. *Základy filosofie profesní etiky*. Praha, 1997, str. 104.

¹⁸ Zákon České národní rady o umělém přerušení těhotenství. In: *Zákon č. 66/1986 Sb.*, ročník 1986. § 4.

milosrdné smrti, nikdy však nebyly přijaty. Listina základních práv v čl. 6 odst. 2 zakotvuje, že „Nikdo nesmí být zbaven života.“¹⁹

2.2.2. Mravnost

Mravnost představuje pojem, který bývá zaměňován s morálkou. U mravnosti chybí vnitřní aspekt souhlasu s daným pravidlem. Jedinec koná v souladu s pravidly, která jsou vyžadována společností, aniž by s tím souhlasil. Mravnost můžeme považovat za nárok, který má racionální podstatu a souvisí s rozumem člověka.

Tomáš Akvinský rozděloval mravnost na přirozenou a teologickou. Přirozená mravnost je založená na základních ctnostech, které vedou k přirozené osobnosti. Příkladem může být rozumnost, statečnost či uměřenost. Teologická mravnost je založená na vyšších ctnostech, které jsou člověku dány Bohem a vede k přirozené blaženosti.²⁰

2.2.3. Svoboda

Svoboda je pojem, který představuje možnost volby, možnost rozhodovat se a jednat podle své vůle. Každý jedinec však za své jednání nese odpovědnost. Svoboda se dělí na vnitřní a vnější. Vnější svoboda vychází z právních předpisů. Vnitřní svoboda představuje sebeurčování a možnost rozhodovat o svém životě. Je to stav duše jedince, využíváme svoje myšlenky, rozum, intuici a vůli. Zkrátka děláme to, co uznáme za vhodné, ale nesmí to být v rozporu s vnější svobodou, tedy s právními předpisy.

Svoboda je zakotvena v Listině základních práv a svobod. Nejzákladnějším článkem je článek 8 odstavec 1 „Osobní svoboda je zaručena“.²¹ Svoboda může být politická, občanská, náboženská, ekonomická, kulturní, hospodářská či sociální.

2.2.4. Odpovědnost

Se svobodou se úzce váže pojem odpovědnost. Každý jedinec má možnost rozhodovat se a jednat podle svého uvážení. Odpovědnost je široký etický, morální a zejména právní pojem.

¹⁹ ČESKÁ REPUBLIKA. Listina základních práv a svobod. In: *Zákon č. 2 /1993 Sb.*. Sagit, 2021, ročník 1993. ISBN 978-80-7488-475-7.

²⁰ KLUXEN, Wolfgang a Lenka KARFÍKOVÁ. *Tomáš Akvinský: Základní stanoviska jeho etiky: Křesťanství a filosofie: postavy latinské tradice*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, str. 128. ISBN 8085795086.

²¹ ČESKÁ REPUBLIKA. Listina základních práv a svobod. In: *Zákon č. 2 /1993 Sb.*. Sagit, 2021, ročník 1993. ISBN 978-80-7488-475-7.

Právní odpovědnost vzniká na základě porušení právní povinnosti či na základě protiprávního stavu. Důsledkem je pak vznik nové povinnosti sankční povahy. Etická a morální odpovědnost je pak závazek jedinců chovat se eticky, v souladu s jeho vědomím a přesvědčením.

2.1. Etické prostředí

Etické prostředí je okolní klima představ o tom, jak žít. Určuje, co vnímáme jako přijatelné nebo nepřijatelné, hodné obdivu či zavržení. Podle něj se rozhodujeme, zda se věci ubírají dobrým anebo špatným směrem. Utváří naši představu o tom, co se od nás očekává a co máme my očekávat od druhých. Formuluje naše emocionální reakce. Etické prostředí je zdrojem našich etických norem.²²

²² BLACKBURN, Simon. *Etika: Velmi stručný úvod*. Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5194-1.

3. ETIKA ÚŘEDNÍHO JEDNÁNÍ

Ve společnosti existují pravidla, která upravují chování jedinců. Je to mu i tak v oblasti zaměstnání. Etika v zaměstnání představuje celek složený z norem chování, kterými se osoby určité profese musí řídit. Je zde důležitý prvek nadřízenosti a podřízenosti. Zaměstnavatel nebo jiné vedoucí pracovník tyto normy zpravidla určuje a zavádí do praxe. Vedoucí pracovníci při vytváření kodexu měli zamyslet, jakou formou jejich firma funguje a jak dodržovat hodnoty, které jsou ve společnosti dané. Etický kodex pak má zabezpečit dodržování stanovených norem při každodenní práci.

Hlavním cílem každého zaměstnavatele je získávat kvalifikované a motivované pracovníky, kteří budou zárukou úspěchu společnosti. Důležité je dobře zaměstnance rozmístit na dané pracovní pozice, motivovat je ke své práci, zajišťovat odměny a další vzdělávání a rozvoj jednotlivců. Každý zaměstnanec je pak odpovědný za svou vlastní odbornou kvalifikaci a očekává se od něj nezávislost v myšlení a jednání a smysl pro vlastní iniciativu.

Důležité je začlenění do kolektivu, zejména u nových zaměstnanců. Vedoucí pracovník by měl nově příchozího zaměstnance řádně představit svým kolegům a napomoci mu tím tak do začlenění do kolektivu. Přátelské vztahy a týmová práce na pracovišti je prvním krokem k posílení pracovních výkonů.

U nově příchozích zaměstnanců je zásadní udělat dobrý první dojem, měl by proto zvolit vhodné oblečení, jelikož vnější vzhled je první věc, čeho si okolí všimne. Důležitý je také včasný příchod, jelikož opožděný příchod nikdy neudělá dobrá první dojem. Dále by dbát na své vyjadřování, způsob chování a vystupování s kolegy. Toto však neplatí pouze u nově příchozích pracovníků, ale i u těch zkušených a dlouhodobě zaměstnaných jedinců.

V zaměstnání je společensky nejstarší nadřízený pracovník, poté žena a následně starší člověk. Tyto pravidla etikety platí nejen na pracovišti ale i kdekoli jinde. Při interakci s ostatními je v první řadě důležitý pozdrav. Jako první zdraví osoba, která je společensky mladší, tedy podřízený pracovník, muž či mladší člověk. Je slušné zdravít i cizí lidi, se kterými jsme nepřišli do styku. V případě podání ruky je důležitý oční kontakt a pevný a krátký stisk ruky. Ruku podává osoba společensky starší, v opačném případě by to bylo bráno za nevhodné. Tykání taktéž navrhuje společensky starší osoba. Tykání může nabídnout i muž, ale to pouze v případě, že je jedná o starší osobu, či mladší, ale s vedoucím postavením. Při oslovování je vhodné používat nejvyšší dosažená titul či použití funkce daného jedince.

Pokud bychom se zaměřili na pravidla přednosti, tak to má ve většině případů osoba společensky mladší. Při příchodu do neznámého prostředí vchází jako první muž, aby vybral vhodné a bezpečné místo. Do schodů pak jde osoba společensky starší a ze schodů naopak osoba společensky mladší. Ženy by mělo chodit po levé straně muže.

Při telefonické styku je vhodné nejdříve pozdravit a představit se. Úřední hovory by měli být stručné a volající by měl i hned přejít k předmětu věci. Během hovoru je vhodné si psát poznámky a na konci je vhodné vše z rekapitulovat, aby nedošlo k nedorozumění a obě strany došli ke stejnému závěru. Při telefonickém hovoru se navzájem nevidíme, pouze slyšíme, protože je dobré mluvit zřetelně. Ukončit hovor by měla osoba společensky starší.

Jak bylo zmíněno výše, důležitý je vnější vzhled. Každý by měl dbát na držení těla a svůj vnější projev. Je zásadní zvolit vhodnou úpravu vlasů, líčení, vůně a případných šperků. Zásadní je však zvolit vhodný oděv. Ženy by neměly nosit vyzývavé oblečené, krátké sukně, hluboké výstřihy, průsvitné materiály, ale i šaty bez ramínek. U mužů jsou nevhodné volnočasové a sportovní oděvy, například džínové kraťasy, sportovní trička a soupravy či trička s výraznými nápisy. Naopak vhodné u mužů jsou společenské kalhoty, košile, polo tričko, případně i kravata. U žen jsou ideální pouzdrové šaty, společenské kalhoty, sukně, halenka či košile. Vhodné jsou také lodičky.

Dále se podáváme na největší prohřešky proti společenskému chování. Jedním z největších prohřešků je pozdní příchod. Každý z nás se pravděpodobně takové situaci ocitl, důležité je však na sebe neupozorňovat, neomlouvat se a pokud je to možné, co nejrychleji se zařadit mezi ostatní. Při výkonu zaměstnání to však neplatí, většina zaměstnanců je placena hodinově a pozdní příchod je třeba si nahradit. Dalším prohřeškem mohou být mobilní telefony. Není vhodné je při pracovní době používat či nechávat zapnuté vyzvánění. Dalším proviněním může být jídlo v ústech, ať už žvýkačky nebo bonbony. Nevhodné je také půjčování si věcí, například kancelářských potřeb, bez dovození či vrácení na své místo. To samé platí pro půjčování např. židlí a následné ponechání jich na „špatném místě“. Komolení jmen je jedním z dalších nechtěných situací při styku s ostatními jedinci. Zejména při prvním představení je vhodné jméno zopakovat, či se optat ihned na správnou výslovnost, aby v budoucnu nedocházelo k nedorozumění a případným ostudným situacím.

Zásadní je dále způsob projevu při komunikaci s klienty a kolegy. Rétorika neboli řečnictví, je umění vlády slova a mluveného projevu. Nejčastějšími chybami při mluveném projevu může

být příliš mnoho informací, které posluchači pak nestíhají zaznamenávat. Nechtěný je také monotónní a čtený projev, který adresáti většinou nezaujme a nemají tak dále snahu dále poslouchat.

3.1. Práva a povinnosti zaměstnanců veřejné správy

Práva a povinnosti zaměstnanců jsou zakotvena v právních předpisech, zejména v zákoníku práce či jiných vnitřních předpisech daného orgánu. Každá zaměstnanec má povinnost respektovat pokyny nadřízeného. Dále je každý zaměstnanec ve veřejné správě povinen zachovat mlčenlivost, a to během výkonu svého poměru i po jeho skončení. Rozsah mlčenlivosti se pak odvíjí od druhu práce, kterou zaměstnanec vykonává.

Dále je vyžadován prvek nestrannosti. Zaměstnanci musí zachovat nestrannost zejména při rozhodovací činnosti. Důležité je nečinít žádné rozdíly a vykonávat zaměstnání dle daných právních předpisů a zákonů. S nestranností souvisí i souvisí i požadavek zákazu účasti v politických stranách, avšak toto souvisí zejména se služebním poměrem.

Zaměstnanci ve veřejné správě mají za povinnost zachovávat pravidla společenské etiky, zdvořilosti a slušnosti, a to nejen při výkonu zaměstnání. Zaměstnanci mají dále povinnost respektovat a dodržovat právní předpisy. S tímto souvisí zásada zákonnosti, která představuje povinnost dodržování právních norem, tedy zákonů, vyhlášek, nařízení a jiných interních právních předpisů.

4. ETICKÝ KODEX

Etický kodex představuje soubor pravidel etického jednání lidí, bez ohledu na postavení, kulturní rozdíly či právní systém. Etický kodex konkretizuje morální zásady a jejich použití v praxi. Je to soubor pravidel, norem, cílů, a postojů, kterými by se měl každý jedinec řídit. Mezi nejdůležitější standardy etického chování patří například čestnost, spolehlivost, důvěryhodnost, loajalita, úcta, slušnost, respekt, zodpovědnost ale i rovnoprávnost. Hlavním cílem etického kodexu je regulace chování účastníků daného systému. Účastníci by se měli chovat tak, jak daný kodex určuje, aby nedocházelo k neetickému jednání či korupci. Neetické chování je pojem, který představuje prohřešky proti pracovní morálce. V praxi to může znamenat například dřívější odchod z práce, dobré krádeže firemních věcí nebo i aroganci a hrubé chování. Korupce pak obecně znamená přijímání darů, úplatků a jiných zvýhodnění, které mohou ovlivnit rozhodování či narušit profesionální, poctivý a nestranný přístup v jednání.

4.1. Struktura etického kodexu

Etický kodex by měl obsahovat následující body: ²³

- Preambule

Preambule zakotvuje základních etické hodnoty organizace. Smyslem tohoto kodexu je vytvářet, udržovat a prohlubovat důvěru veřejnosti ve veřejnou správu. Ustanovuje, že úředník je povinen při rozhodování dodržovat a ctít zákonnost všech postupů a rovný přístup ke všem osobám.

- Zákonnost

Zákonnost stanovuje, že úředník je povinen jednat a plnit úkoly veřejné správy v souladu s ústavním pořádkem, zákony a ostatními právními předpisy.

- Rozhodování

²³ Ministerstvo vnitra České republiky: Poskytnutí informací – Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy [online]. 2020 [cit. 2021-01-27]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-eticky-kodex-uredniku-a-zamestnancu-verejne-spravy.aspx>

Rozhodování by úředníci měli činit s ohledem na veřejný zájem a dbát na to, aby dané rozhodnutí nebylo bráno jako nespravedlivé.

- Profesionalita

Jednotliví úředníci musí zachovat profesionalitu. Výkon jejich práce by měl být na vysoké odborné úrovni, musí mít příslušné vzdělání, projít si příslušným školením, být ochotný, slušný, zdvořilý, vstřícný, odpovědný, jednat s lidmi s respektem a bez jakýchkoliv předsudků.

- Nestrannost

Nestrannost pak představuje pojem, aby rozhodování úředníka musí být nestranné, nezaujaté, musí jednat bez jakýchkoliv předsudků a diskriminace, bez ohledu na barvu pleti, pohlaví, náboženství, národnost, etnickou příslušnost či bez ohledu na jiná rozdílná kritéria.

- Rychlost a efektivita

Rychlost a efektivita práce si zakládá na vyřizování pracovních záležitostí a svěřených úkolů bez zbytečných průtahů a v zákonem stanovených lhůtách. Při plnění úkolů pracovník postupuje tak, aby stranám ani úřadu nevznikaly zbytečné náklady.

- Střed zájmů

Pracovník musí ve svém zaměstnání jednat tak, aby nedošlo ke střetu zájmů v soukromém a pracovním životě. Soukromý zájem zahrnuje jakoukoliv výhodu pro něj, rodinu a jiné příbuzné a blízké osoby. Úředník nesmí ohrozit veřejný zájem za jakékoliv situace a musí plnit úkony, které přímo souvisejí s výkonem veřejné správy a jemu svěřených úkolů.

- Korupce

Pracovník nesmí při výkonu svého povolání přijímat dary či jiný zvýhodnění, které by mohl ovlivnit jeho rozhodovací činnost. Jakékoliv podezření na korupci má pracovník povinné nahlásit vedoucímu pracovníkovi, jiné nadřízené osobě či orgánu činnému v trestním řízení a dále postupuje podle jeho pokynů.

- Nakládání s veřejnými prostředky

Úředník jedná se svěřenými prostředky tak, aby zajistil jejich efektivní a ekonomické využití. S finančními zdroji nakládá dle přání předpisů.

- Mlčenlivost

Každý úředník ve veřejné správě povinen zachovat mlčenlivost, a to během výkonu svého poměru i po jeho skončení. Rozsah mlčenlivosti se pak odvíjí od druhu práce, kterou zaměstnanec vykonává. Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na podezření z korupčního jednání.

- Informování veřejnosti

Úředník je povinen poskytovat veřejnosti informace, které jsou pravdivé a úplné. Informace o činnosti orgánu veřejné správy, plnění jeho funkcí sděluje za orgán veřejné správy pracovník, který je k tomu určen.

- Veřejná činnost

Úředník při výkonu svého zaměstnání musí jednat politicky nestranným způsobem a nesmí vykonávat činnost, která by případně narušila důvěru veřejnosti a pověst úřadu veřejné správy.

- Reprezentace

Pracovník zastupuje daný úřad, tudíž musí ke svému zaměstnání zvolit vhodný oděv. Musí zároveň jednat ohleduplně a způsobem, který odpovídá etiketě na daném pracovišti.

- Uplatnitelnost a vymahatelnost

Etický kodex navazuje práva a povinnosti, které jsou uvedené v zákoníku práce a pracovním řádu a jeho porušení bude právo jako porušení zákonem stanovených povinností a plynou z toho důsledky a případné sankce.

- Závěrečná ustanovení

Na závěr etický kodex stanovuje, že pracovník je povinen dodržovat tyto etické zásady a podílí se na vzniku etického prostředí, kde nevzniká žádné korupční jednání. Pracovník ve veřejné správě musí ctít etický kodex, jelikož jeho případné selhání má dopad na celou organizaci.

5. NEETICKÉ CHOVÁNÍ

I přesto že existuje etický kodex, podle kterého by se členové organizací měli chovat, v praxi se můžeme setkávat s tzv. neetickým chováním. Nejčastější a nejznámější pojmem, souvisejícím s neetickým chováním, je korupce. V rámci veřejné správy se většinou případů jedná o využívání svých pravomocí pro politický zisk.

5.1. Korupce

Korupce představuje zneužití postavení, při kterém je porušeno pravidlo nestrannosti, čestnosti i rovnoprávnosti. Jednou ze základních vlastností korupce je nepoctivost při vykonávání úkolů, kdy např. úředník, politik či jakýkoliv zaměstnanec veřejného sektoru využije své postavení a nerespektuje nestrannost. Za korupcí stojí vidina po materiálním zisku či jiných výhod. Jde o etické a mravní selhání jednotlivců.

Znaky korupce: ²⁴

- Jedním ze základních znaků korupce je touha po zisku. Ať už se jedná o profesní, politický či osobní zisk. Neoprávněná výhoda nemusí mít vždy peněžní podobu.
- Ve většinách případů je korupce utajovaná. Ostatní subjekty organizace o ní tedy nemusí vědět a před nimi skrytá. Účastníci svoji činnost vědomě zatajují.
- Subjekty korupce se nazývají korumpujícího a korumpovaného, tudíž jde o vztah dvou osob. Třetím subjektem ale může být samotná společnost, kterou korupční jednání postihuje.
- Jednání v rámci korupce vede k porušování práv a povinností osob.
- Zpravidla jde o podvodné jednání, které je neetické a protiprávní

²⁴ POMAHAČ, R.; VIDLÁKOVÁ, O. Veřejná správa. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 149. ISBN 80-7179-748-0

Nyní si položíme otázku: „Je korupce trestným činem?“ Trestní zákon přímo neobsahuje pojem „korupce“. Ve zvláštní části trestního zákona však máme možnost naleznou činy, ve kterých se může promítnout korupční jednání.

Trestnými činy související s korupčním jednáním mohou být:²⁵

- Zneužití pravomoci úřední osoby (§ 329)
- Maření úkolů úřední osoby z nedbalosti (§ 330)
- Přijetí úplatku (§ 331)
- Podplácení (§ 332)
- Nepřímé úplatkářství (§ 333)
- Pletichy v insolvenčním řízení (§326)
- Zjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (§ 356)
- Porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220)
- Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248)
- Zneužití informace a postavení v obchodním styku (§ 255)

²⁵ Zákon trestní zákoník. In: *Zákon č. 40/2009 Sb.*, 2023. ISSN 978-80-7488-556-3.

6. PRAKTICKÁ ČÁST

Do své bakalářské práce jsem se rozhodla začlenit praktickou část, kterou jsem rozdělila na dvě části. V první části jsem vytvořila online dotazník, který jsem rozeslala po svém okolí a zaměřila se na veřejné mínění občanů v Pardubickém kraji. Druhá část se týkala informovanosti zaměstnanců na pracovišti veřejné správy.

6.1. První část – online dotazník

Online dotazník se věnoval průzkumu veřejného mínění občanů České republiky. Dotazník obsahoval 8 otázek týkajících se etiky úředního jednání na úradech a spokojeností občanů s jednáním zaměstnavatelů. 7 otázek bylo uzavřených a respondenti měli na výběr několik možností. Některé otázky obsahovali pod otázku, kde bylo zapotřebí svou odpověď dále rozvést.

Online dotazník byl vytvořen prostřednictvím stránky Survio.cz. Dohromady jsem obdržela 73 vyplněných dotazníků. Dotazník jsem rozeslala po svém okolí všem různým věkovým kategoriím. Jednotlivé odpovědi jsem pro větší přehlednost zpracovala do grafů. Před začátkem dotazování a zpracovávání odpovědí jsem stanovila několik hypotéz:

Hypotéza č. 1

Předpokládám, že občané České republiky pokládají jednání úředníků za neadekvátní.

Hypotéza č. 2

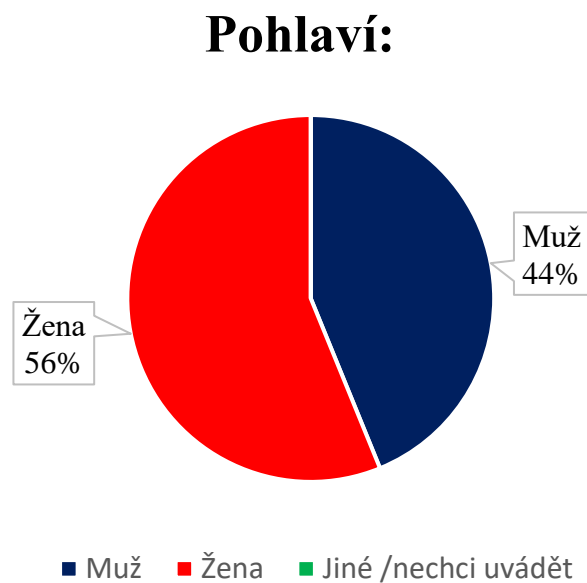
Domnívám se, že lidé nejsou dostatečně seznámeni s existencí etických kodexů.

Hypotéza č. 3

Myslím si, že se většina občanů se setkali s korupčním jednáním.

Otázka č. 1: Pohlaví

Graf. č. 1: Pohlaví respondentů

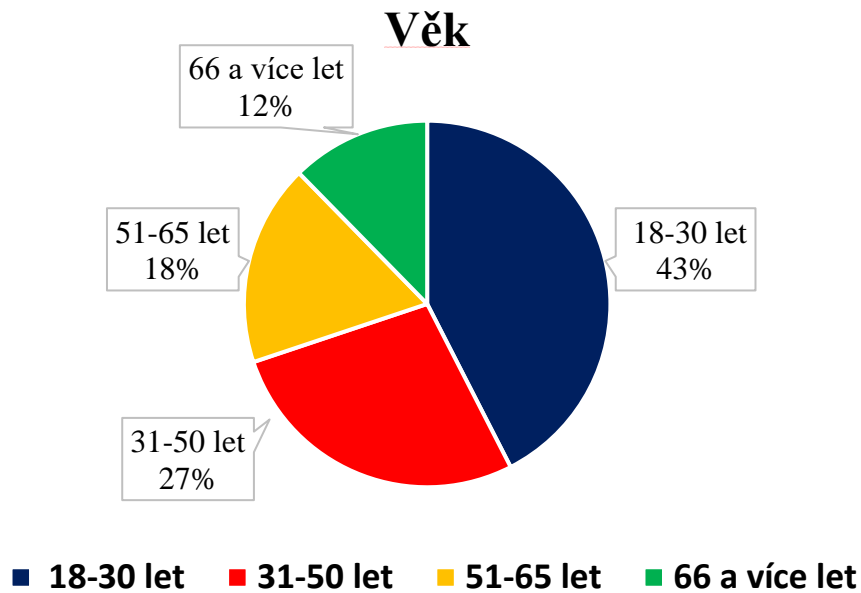

Zdroj: vlastní tvorba

Jak již bylo zmíněno, dotazník vyplnilo celkem 73 respondentů. Tuto otázku zodpověděli všichni respondenti. Celkem na dotazník odpovědělo 41 žen a 32 mužů.

Otázka č. 2: Jaký je Váš věk?

Graf. č.2: Věk respondentů

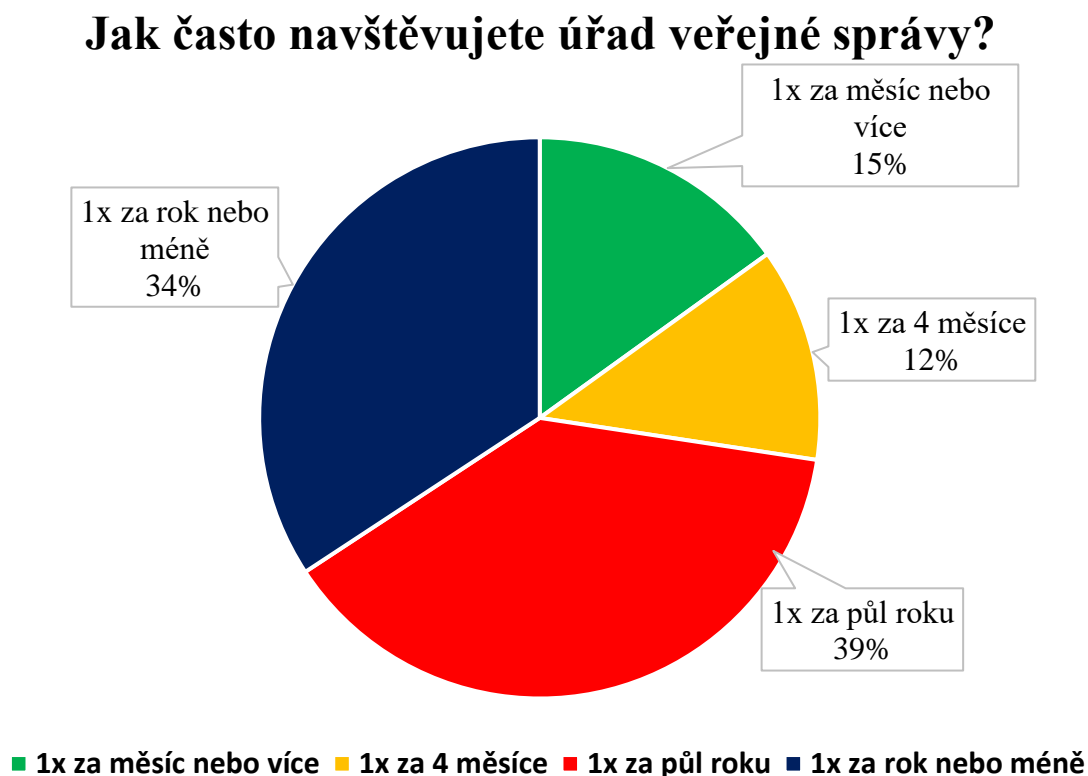

Zdroj: vlastní tvorba

Nejpočetnější věkovou skupinou jsou respondenti ve věku 18-30 let, kde odpovědělo 31 respondentů. Druhá nejpočetnější věková kategorie byla 31-50 let, kde jsem získala 20 odpovědí. Třetí byla kategorie 51-65 let s 13 respondenty a nejmenší podíl tvoří kategorie 66 let a více, která obsahuje 9 respondentů.

Otázka č. 3: Jak často navštěvujete úřad veřejné správy?

Graf č. 3: Návštěvnost úřadu

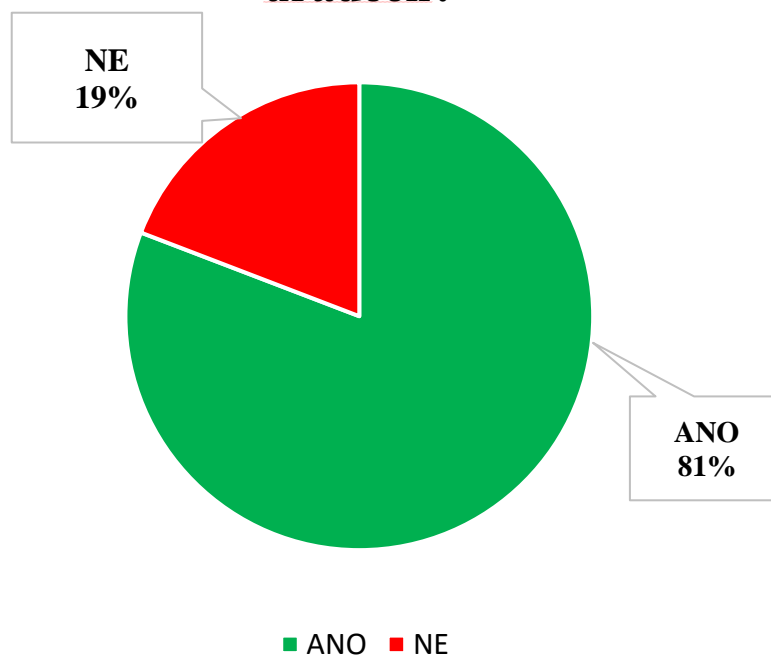
Zdroj: vlastní tvorba

Další položenou otázkou byla návštěvnost úřadů veřejné správy. Nejpočetnější odpověď byla 1x za půl roku, na kterou odpovědělo 28 respondentů. Hned poté následovala odpověď 1x za rok či méně, kterou vybralo 25 dotazovaných. 1x za měsíc nebo méně odpovědělo 11 respondentů a 1x za čtvrt roku navštíví úřad 9 respondentů. Návštěvnost úřadů mých respondentů mě překvapila, jelikož jsem neočekávala, že nejpočetnější odpovědí bude 1x za půl roku. Naopak jsem předpokládala, že návštěvnost bude frekventovanější. Následní otázka však situaci zdůvodnila. Ptala jsem se, zda někdo v mých respondentů využívá online návštěvnost úřadů, ať už prostřednictvím webové stránky či jiného kontaktu s úřadem. 34 dotazovaných odpovědělo kladně.

Otázka č. 4: Jste spokojen/a s jednáním úředníků na úřadech? Svou odpověď odůvodněte.

Graf č. 4: Spokojenost s jednáním úředníků

Jste spokojen/a s jednáním úředníků na úřadech?

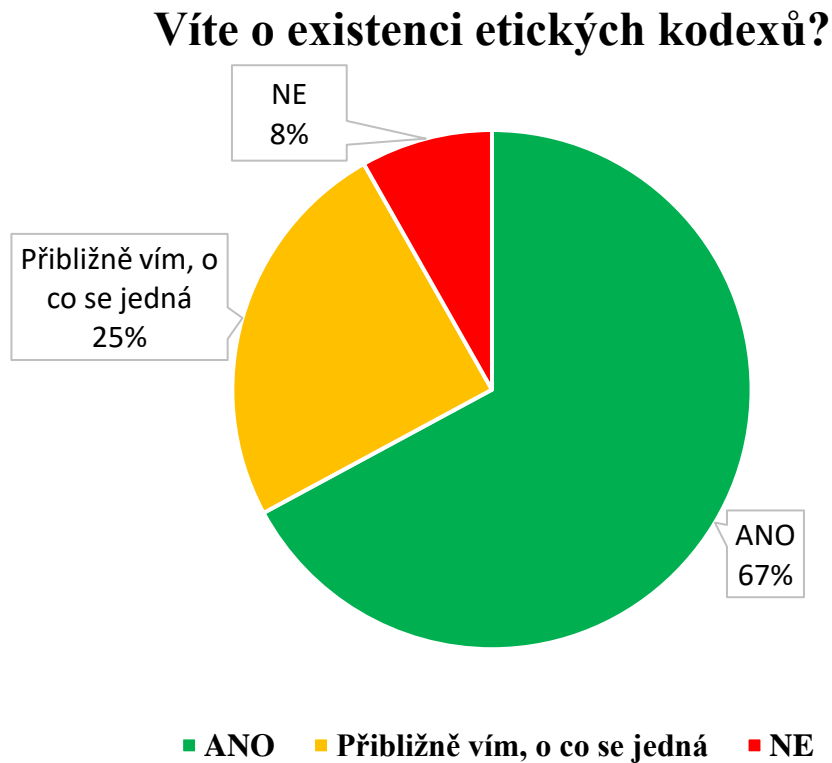
Zdroj: vlastní tvorba

Jedna z dalších otázek, která mě zajímala byla, zda jsou respondenti spokojený s chováním úředníků na úřadech. 14 dotazovaných odpovědělo záporně. Na druhou část otázky, s čím konkrétně nejsou spokojeni, ve většině případů respondenti zmiňovali neochotu, lhostejnost a nedostatek zájmu o vyhovění jejich požadavkům. Dále se zde objevoval názor, že úředníci nemají dostatečné znalosti v dané problematice a nejsou dostatečně kvalifikováni. Několik respondentů zmínilo, že záleží na náladě úředníka v daný moment, načež si to sami odůvodnili, že „všichni jsme lidi, a ne vždy máme svůj den“. Objevili se také názory na zmatek na pracovišti a neschopnost řídit chod úřadu.

Zbylých 59 respondentů na otázku, zda jsou spokojeni s jednáním úředníků, odpovědělo kladně. Zejména zmiňovali ochotu, trpělivost, pozitivní postoj, nestrannost, rychlost, profesionalitu a znalosti v jejich povolání.

Otázka č. 5: Víte o existenci etických kodexů?

Graf č. 5: Obeznamenost s etickými kodexy

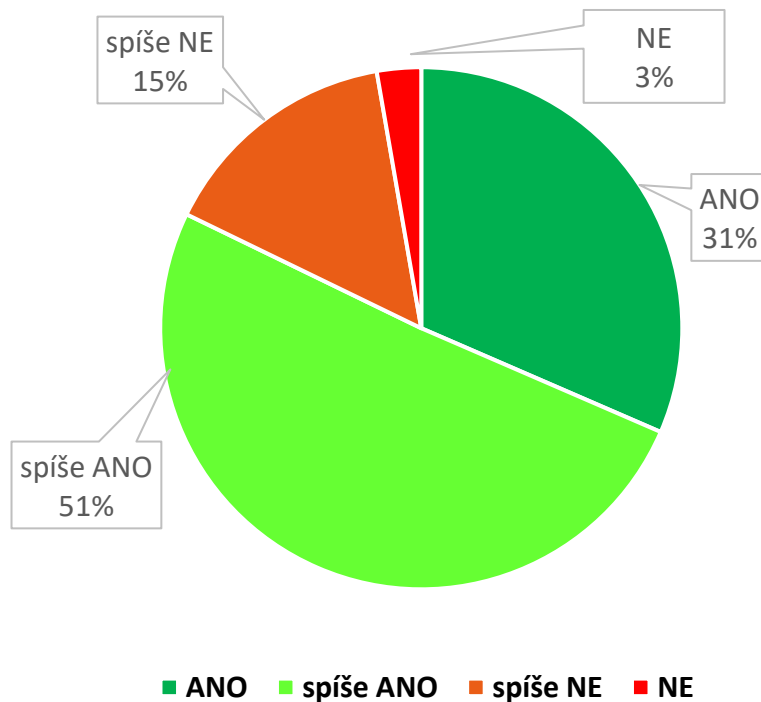
Zdroj: vlastní tvorba

Další otázka se zabývala tím, zda jsou respondenti seznámeni s existencí etických kodexů. Velká většina respondentů (49) odpovědělo, že ví o existenci etických kodexů, 18 dotazovaných o mají nějaké ponětí o etickém kodexu a 6 nejsou s jeho existencí blíže seznámeni.

Otázka č. 6: Myslíte si, že jsou na úřadech etické kodexy dodržovány?

Graf č. 6: Dodržování etických kodexů

Myslíte si, že jsou na úřadech etické kodexy dodržovány?

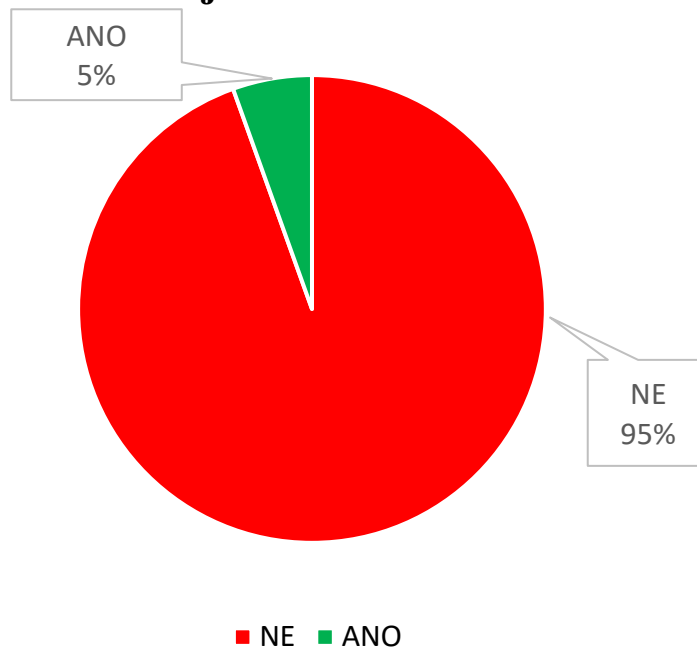
Zdroj: vlastní tvorba

Další otázka navazovala na tu předchozí a týkala se toho, zda jsou podle mých respondentů etické kodexy ve veřejné správě dodržovány. Nejvíce dotazovaných (37) odpovědělo „spíše ano“. 23 odpovědělo „ano“, 11 „spíše ne“ a 2 respondenti si vůbec nemyslí, že jsou etické kodexy dodržovány. Z toho grafu plyne, že valná většina dotazovaných věří, nebo si z větší části myslí, že etické jednání je na úřadech zachovááno.

Otázka č. 7: Setkal/a jste se někdy na úřadě nebo jiném orgánu veřejné správy s korupčním jednáním ze strany úředníka?

Graf č. 7: Podezření na korupci

Setkal/a jste se někdy na úřadě s korupčním jednáním?

Zdroj: vlastní tvorba

Následující otázka se týkala korupce. Dotazovala jsem se, zdali se někdy setkali na úřadě nebo jiném orgánu veřejné správy s korupčním jednáním úředníka. Pouze 4 respondenti odpověděli kladně a měli tak podezření na korupční jednání. Zbýlých 69 respondentů tvrdí, že se s korupčním jednáním nikdy nesešli.

Otázka č. 8: Pokud ano, jak se korupční jednání projevvalo?

Další otázka bezprostředně navazovala na předchozí otázku, kde jsem se tázala, zda se někdy setkali s korupčním jednáním. Kladně odpověděli 4 respondenti, avšak na tuto otevřenou otázku odpověděli pouze 2. První tvrdil, že se objevil v situaci, kdy jednání úředníků nebylo nestranné a vyřizování záležitostí bylo neobvykle rychlé. Druhá zkušenost se týkala vedoucích zaměstnanců, kteří jednali ve svůj prospěch či manipulovali s veřejnými zakázkami.

Ověření hypotéz

Hypotéza č. 1

Předpokládám, že občani České republiky pokládají jednání úředníků za neadekvátní.

Na základě grafu č. 4 byla hypotéza falzifikována.

Hypotéza č. 2

Domnívám se, že lidé nejsou dostatečně seznámeny s existencí etických kodexů.

Hypotéza byla falzifikována grafem č. 5.

Hypotéza č. 3

Myslím si, že se většina občanů se setkali s korupčním jednáním.

Na základě otázky č. 7 a 8. byla hypotéza falzifikována.

6.2. Druhá část – dotazník pro zaměstnance orgánu veřejné správy

Druhá část mého dotazníkového šetření byla zaměřená na zaměstnance veřejné správy. Tento dotazník jsem zpracovala a nechala vyplnit zaměstnanci jednoho městského úřadu. Pro zachování anonymity pouze zmíním, že se jednalo o městský úřad v Pardubickém kraji. Dotazník se věnoval zejména etickému kodexu a korupci. Na můj dotazník odpovědělo celkem 29 zaměstnanců úřadu a obsahoval 11 otázek.

Jednotlivé odpovědi jsem pro větší přehlednost zpracovala do grafů. Před začátkem dotazování a zpracovávání odpovědí jsem stanovila několik hypotéz:

Hypotéza č. 4

Předpokládám, že se v dané instituci veřejné správy nachází etický kodex.

Hypotéza č. 5

Předpokládám, že úředníci jednají s lidmi eticky.

Hypotéza č. 6

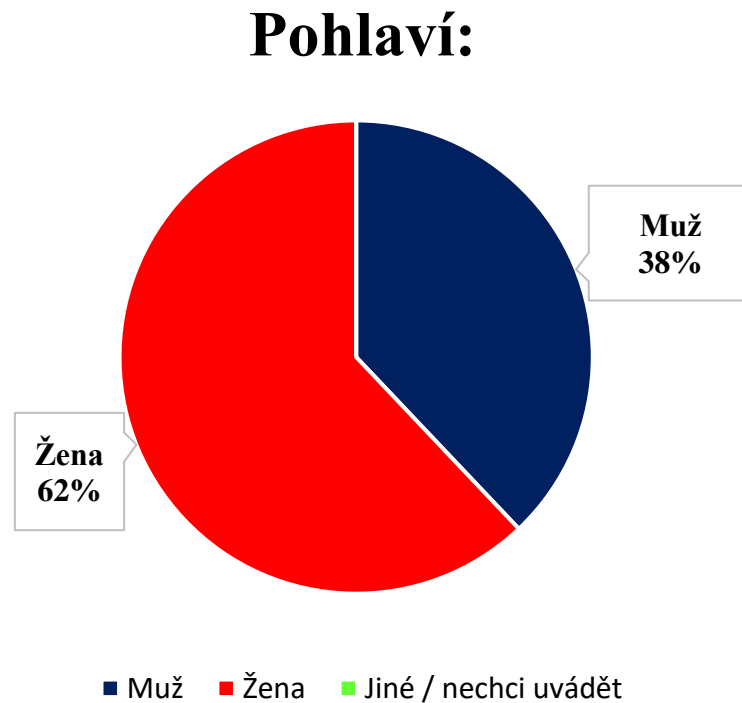
Domnívám se, že většina lidí nahlídla do etického kodexu.

Hypotéza č. 7

Mám za to, že případné svědectví u porušení etického kodexu bylo řádně nahlášeno.

Otázka č. 1: Jaké je vaše pohlaví?

Graf č. 8: Pohlaví respondentů

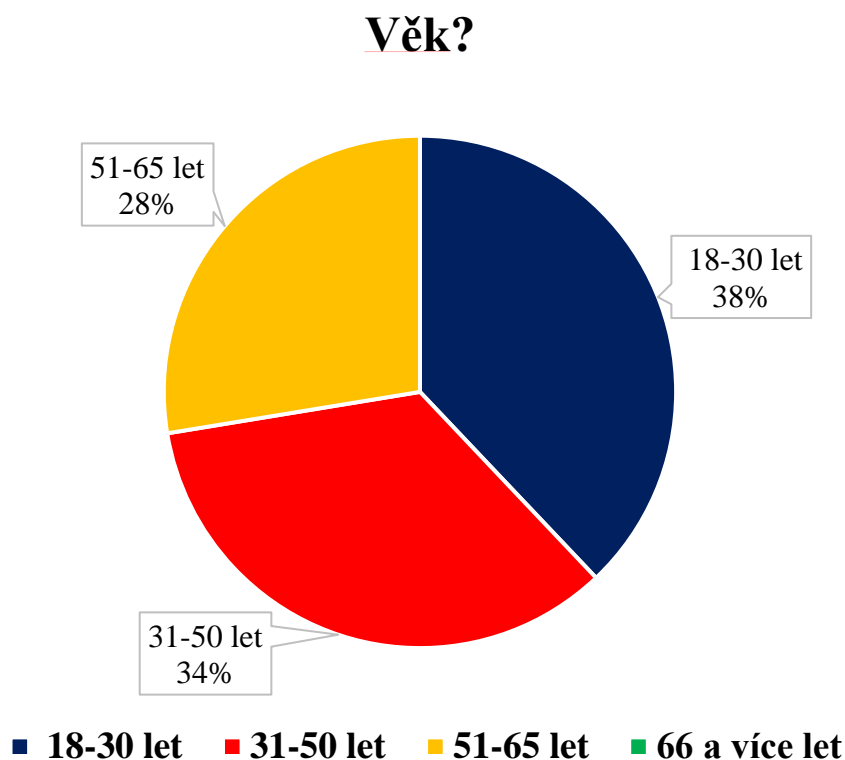

Zdroj: vlastní tvorba

První otázka se opět týká pohlaví. Nikterak nám nepomůže k dosažení cíle, avšak dle mého názoru je běžná a základní otázka sloužící pro rozdělení respondentů. Z 29 zmíněných dotazovaných je 18 žen a 41 mužů.

Otázka č. 2: Jaký je váš věk?

Graf č. 9: Věk respondentů

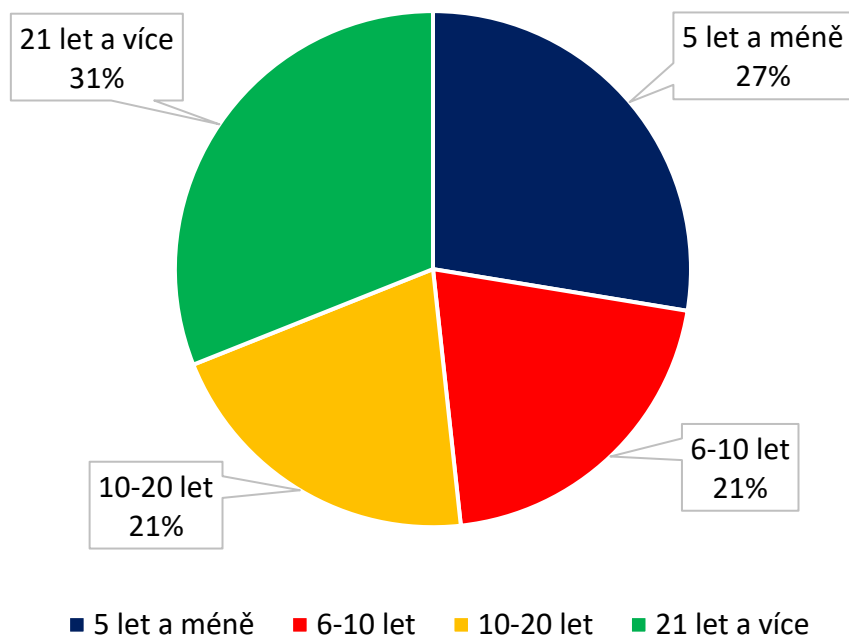
Zdroj: vlastní tvorba

Další otázka slouží k rozdělení respondentů podle věku. Výsledek této otázky byl téměř vyrovnaný. V kategorii 18-30 let je z rámce mého dotazníku 11 respondentů, v letech 31-50 celkem 10 dotázaných, 31-65 letech 8 a z let 66 a více zde neodpověděl nikdo, což s největší pravděpodobností souvisí s odchodem do důchodu.

Otázka č. 3: Jak dlouho pracujete ve veřejné správě?

Graf č. 10: Délka odpracovaných let ve veřejné správě

Jak dlouho pracujete ve veřejné správě?

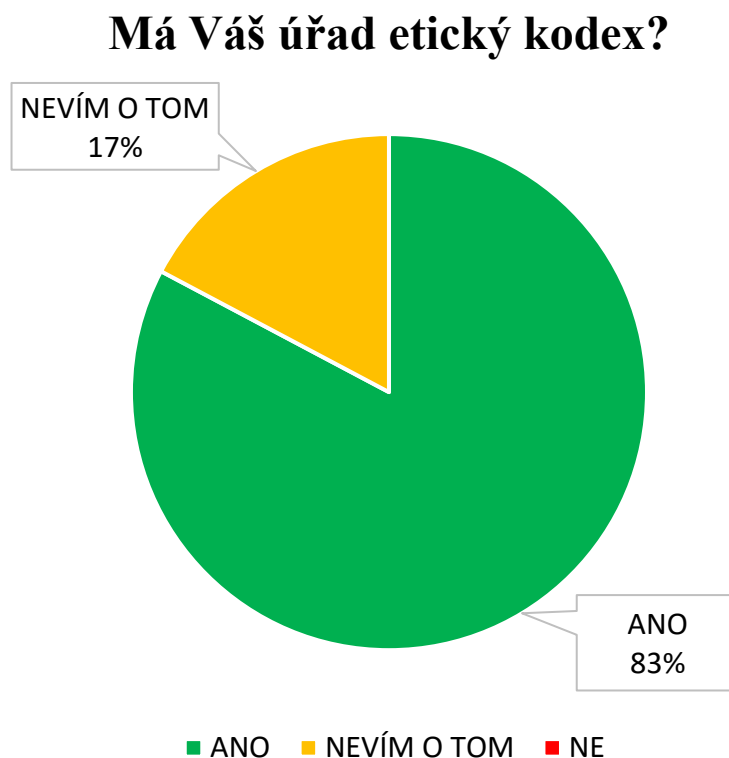
Zdroj: vlastní tvorba

Nejdelší působení ve veřejné správě absolvovalo 9 respondentů, tedy 31 % dotazovaných. Na druhém místě je pak naopak nejkratší působení, pro které hlasovalo 8 respondentů. 6-10 let praxe mělo 6 respondentů a stejný počet dotazovaných hlasovalo po 10-20 let, což představuje 21 %.

Na počet let praxe s největší pravděpodobností má vliv věk mých respondentů. U předchozí otázky jsme měli možnost zjistit, že nejpočetnější skupinou mých respondentů je ve věku 18-30 let. Z toho faktu můžeme předpokládat, že jsou teprve po škole a jejich působení ve veřejné správě může být v budoucnu daleko vyšší. Nejpočetnější skupina však v této otázce hlasovala pro 21 let a více praxe, což poukazuje na to, že působení ve veřejné správě může být dlouhodobé zaměstnání. Pracovníci jsou kvalifikovaní, mají za sebou mnoho let praxe a disponují znalostmi a zkušenostmi, které jsou pro chod veřejné správy důležité.

Otázka č. 4: Má Váš Úřad etický kodex?

Graf č. 11: Poněti o přítomnosti etického kodexu

Zdroj: vlastní tvorba

Na otázku, zda má daný úřad etický kodex velká většina, tedy 25 respondentů, odpovědělo kladně. Zbýlých 5 respondentů o daném kodexu neví.

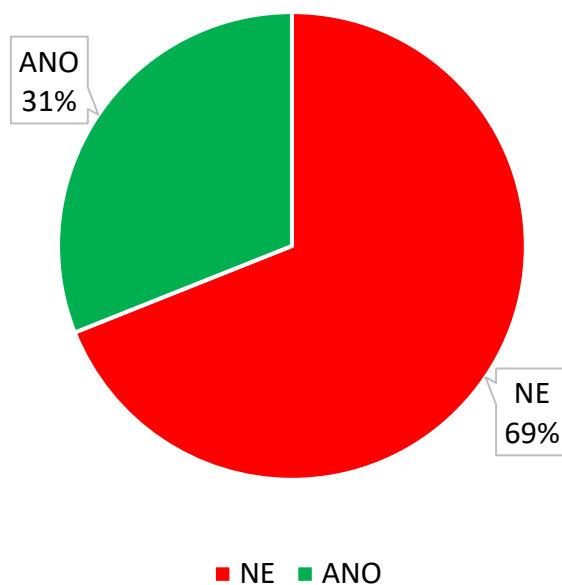
Otázka č. 5: Pokud ano, víte, co etický kodex obsahuje?

Na tuto otevřenou otázku odpovědělo 22 z 24 respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli „ano“. Odpovědi se týkaly nestrannosti, rychlosti a efektivity, mlčenlivosti, nakládání se svěřenými prostředky, informování veřejnosti, reprezentativnosti, rozhodování v mezích zákona, zákazu korupce a ohrožení veřejného zájmu.

Otázka č. 6: Nastala někdy situace, kdybyste měl/a potřebu do etického kodexu nahlédnout? Pokud ano, v jaké to bylo situaci.

Graf č. 12: Nahlédnutí do etického kodexu

Měl/a jste někdy potřebu nahlédnout do etického kodexu?

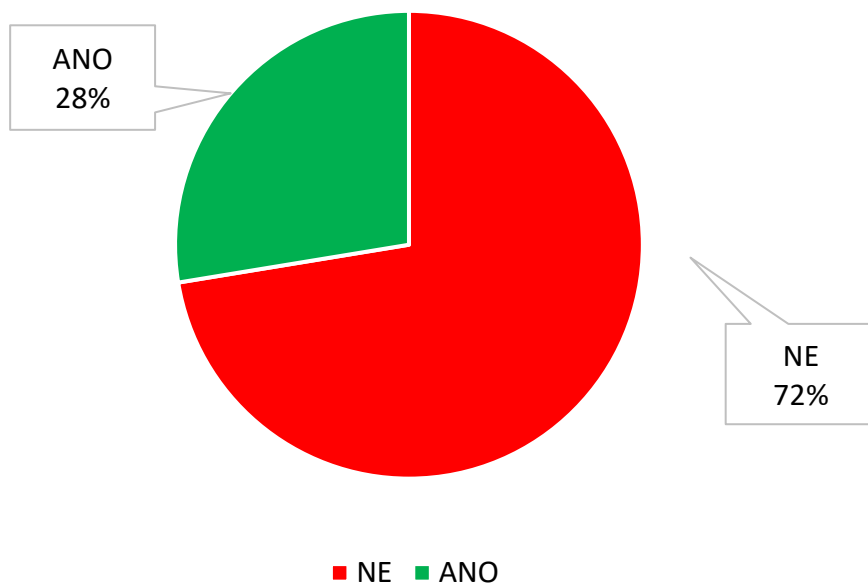
Zdroj: vlastní tvorba

Na tuto otázku odpovědělo 20 respondentů negativně a zbylých 9 naopak reagovali kladně. Na otevřenou otázku odpovědělo 8 dotazovaných. 7 respondentů konstatovali, že do etického kodexu nahlíželi při nástupu do práce, aby se obeznámili s etickým kodexem v dané instituci. Poslední odpověď se týkala podezření na neetické chování nadřízeného pracovníka a nestrannost v jednání.

Otázka č. 7: Byl/a jste někdy přítomen/přítomna u porušování etického kodexu?

Graf č. 13: Přítomnost u porušování etických kodexů

Byl/a jste někdy přítomen/přítomna u porušování etického kodexu?

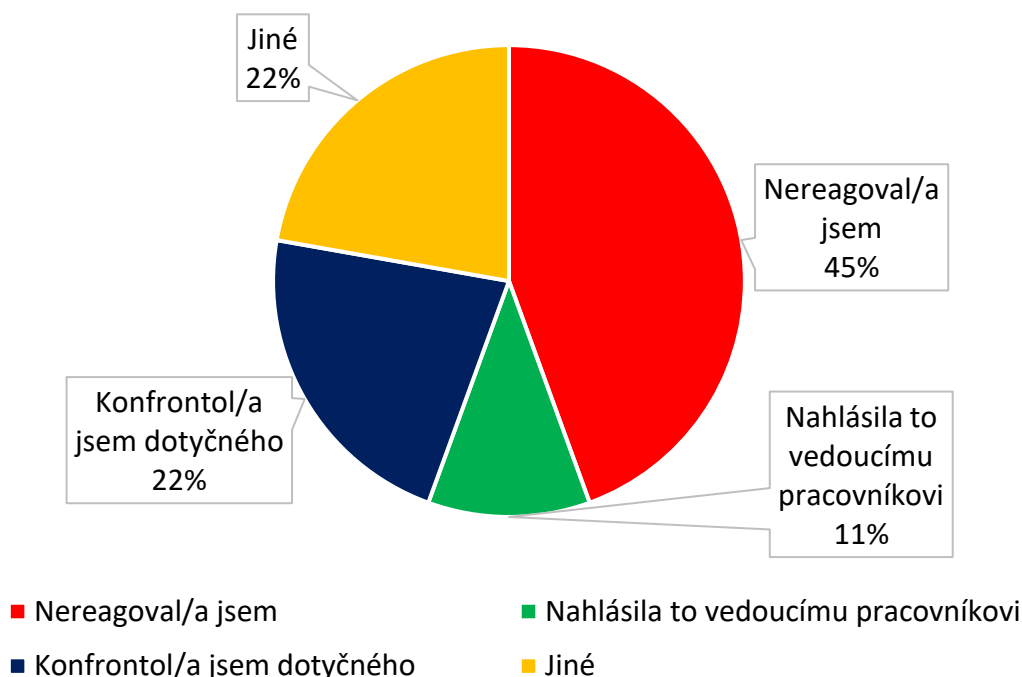
Zdroj: vlastní tvorba

Na tuto otázku odpověděla 28 % respondentů, tedy 8, kladně a 72 %, tedy 24 respondentů záporně. Podrobnější informace, zejména reakce respondentů, se dozvíme u následující otázky.

Otázka č. 8: Pokud jste někdy byl/a přítomna u porušování etického kodexu, jak jste reagoval/a? Odůvodněte svou odpověď.

Graf č. 14: Reakce na zjištění porušení etického kodexu

Pokud ano, jak jste reagoval/reagovala?

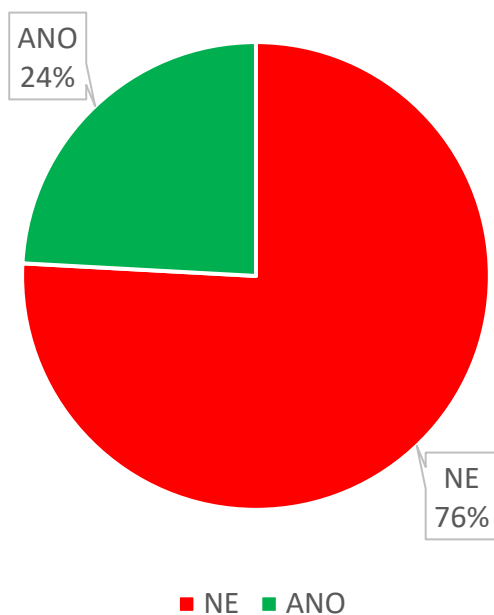
Zdroj: vlastní tvorba

Přestože na předchozí otázku odpovědělo pouze 8 respondentů, že byli přítomni u porušování etického kodexu, na tuto otázku reagovalo 9 respondentů. 4 z nich nikterak nereagovali, 1 respondent porušování nahlásil vedoucímu pracovníkovi a 2 respondenti odpověděli, že konfrontovali dotyčného. Poslední možností bylo „jiné“, kde jsem se mohla dozvědět, že jeden respondent řešil porušení kodexu tím, že se obrátil na personálního manažera a druhý respondent, jakožto vedoucí pracovník, řešil takové jednání sankcí. Jako odůvodnění odpovědi „nereagoval/a jsem“ se zde objevoval především strach z nechtěných problémů a strach, že se jednalo pouze o nedorozumění. Pouze jeden respondent nahlásil porušení etického kodexu vedoucímu pracovníkovi, protože předpokládal, že se jedná o správný postup. 2 respondenti konfrontovali dotyčného s odůvodněním, že se jednalo o první prohřešek úředníka a nechtěli danou situaci zbytečně podrobně rozebírat. Zároveň však konstatovali, že při další podobném jednání by zašli za vedoucím pracovníkem.

Otázka č. 9: Setkali jste se někdy na úřadě či jiném orgánu veřejné správy s korupčním jednáním?

Graf č. 15: Korupční jednání

Setkal/a jste se někdy na úřadě s korupčním jednáním?

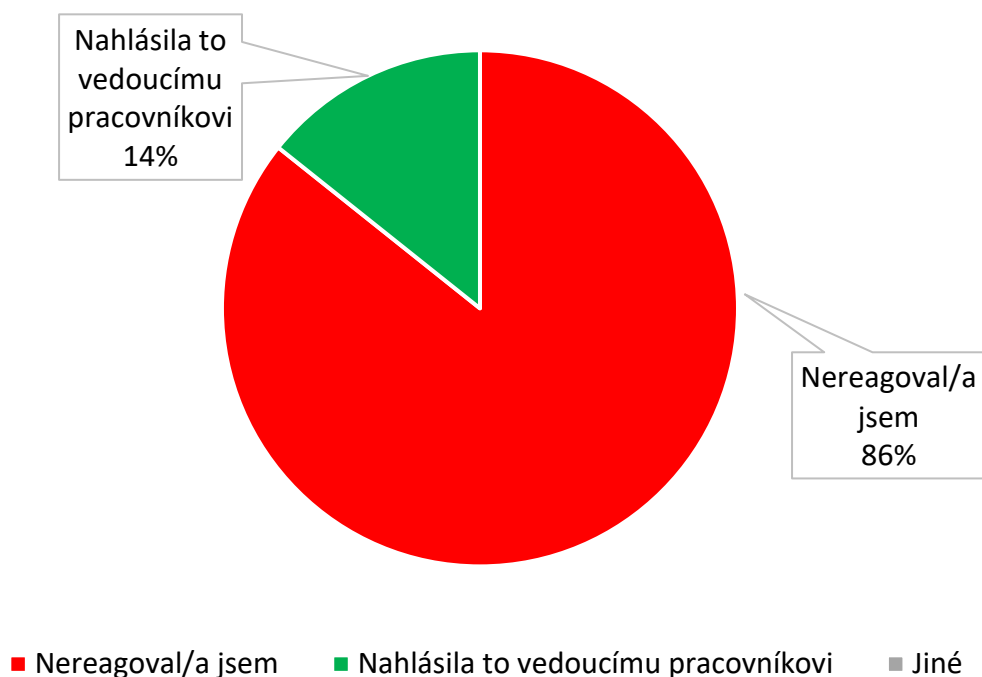
Zdroj: vlastní tvorba

Předposlední otázka mého dotazníku se týkala korupce. S korupčním jednáním nemá zkušenost 22 respondentů z 29. Zbýlých 7 dotazových odpovědělo, že se s korupčním jednáním ve veřejné správě setkalo. Toto je téměř čtvrtina respondentů, což je více, než-li jsem očekávala.

Otázka č. 10: Pokud jste se s korupčním jednáním ve veřejné správě setkal/setkala, jak jste na dané jednání reagoval/a? Odpověď odůvodněte.

Graf č. 16: Reakce na zjištění korupce

Pokud ano, jak jste reagoval/a?

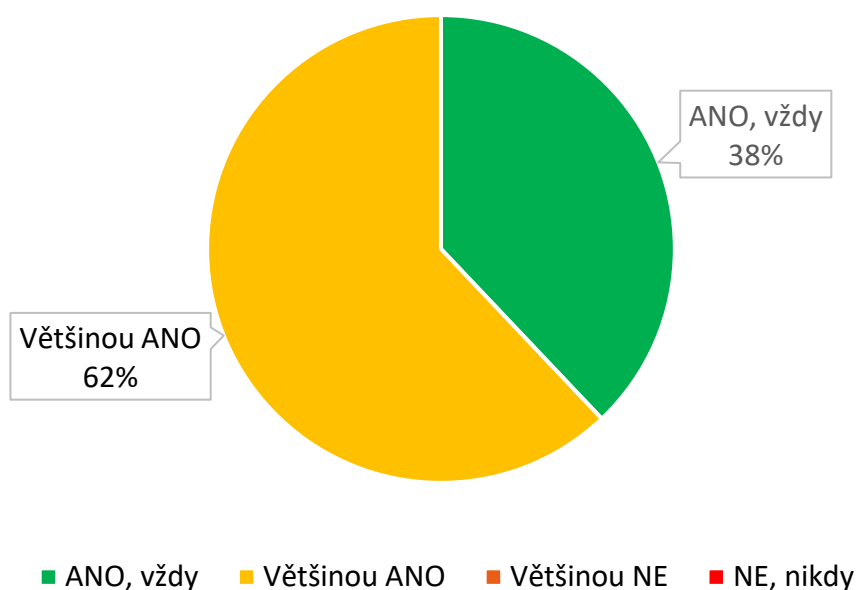
Zdroj: vlastní tvorba

Na tuto poslední otázku odpovědělo všech 7 respondentů, kteří v předchozí otázce odpověděli, že se s korupčním jednáním setkali. Bohužel pouze jeden respondent takové jednání nahlásil vedoucímu zaměstnanci s odůvodněním, že mu to přišlo jako správný postup. 6 respondentů dané jednání nenahlásili a nikterak na něj nereagovali. Důvodem byl především strach z toho, že by případné nahlášení mělo špatný vliv na jeho kariéru, v případě, že by se korupční jednání kolegy či nadřízeného nikterak neprokázalo.

Otázka č. 11: Jednáte s lidmi, kteří navštěvují Váš úřad, ochotně, slušně, nestranně a respektem? Svou odpověď odůvodněte.

Graf č. 17: Jednání s lidmi

Jednáte s lidmi ochotně, slušně, nestranně a s respektem?

Zdroj: vlastní tvorba

Na tuto otázku pouze 38 % respondentů (11) odpovědělo, že s lidmi jednají slušně, ochotně, nestranně a s respektem. 18 respondentů odpovědělo „většinou ano“. Svoji odpověď většinou zdůvodnili tím, že ne vždy „mají svůj den“, ale i přes to se snaží chovat eticky a s respektem. Další odůvodnění se týkali toho, že s lidmi není vždy jednoduché pracovat a občas jim „ujedou nervy“. Jedna konkrétní odpověď mě zaujala: „S respektem a nestranně se k lidem rozhodně chovám vždy. Občas ale nejsem ochotná, jak bych měla být. Každý máme své osobní problémy, které bohužel občas přenášíme do práce.“ Takové jednání je dle mého názoru nemístné, úředníci by měli zachovat profesionalitu a své osobní problémy při výkonu povolání odsunout stranou.

Ověření hypotéz

Hypotéza č. 4

Předpokládám, že se v dané instituci veřejné správy nachází etický kodex.

Hypotéza byla grafem č. 11 verifikována.

Hypotéza č. 5

Předpokládám, že úředníci jednají s lidmi eticky.

Hypotéza byla na základě grafu č. 17 verifikována.

Hypotéza č. 6

Domnívám se, že většina lidí nahlídla do etického kodexu.

Tato hypotéza byla falzifikována na základě grafu č. 12.

Hypotéza č. 7

Mám za to, že případné svědectví u porušení etického kodexu bylo řádně nahlášeno.

Tato hypotéza byla grafem č. 14.

6.3. Závěr praktické části

V první části mého dotazníkového šetření jsem se zaměřila na občany České republiky a jejich spokojenost s úřady a jejich vědomí o etických kodexech a zkušenostech s případnou korupcí. V druhé části jsem se zaměřila na zaměstnance veřejné správy, abych zároveň zjistila jejich pohled na věc a následně tak mohla porovnat zkušenosti obou stran.

Měla jsem možnost se dozvědět, že první skupina mých respondentů, jakožto občanů České republiky, je z větší části spokojena s jednáním úředníků a jejich chování hodnotí pozitivně. Předpokládala jsem, že občani mají spíše negativní zkušenosti s úředníky, jelikož je obecně známé, že návštěva úřadu je nechtěná činnost. Našlo se i pár výjimek, kteří hodnotili své zkušenosti s úředníky spíše negativně. Současně mě i překvapila sebereflexe úředníků, kdy přiznali, že jejich jednání s lidmi není vždy takové, jaké by mělo být. S respektem a nestranně jednají vždy, avšak ne vždy jsou ochotní a vstřícní, jak etický kodex přikazuje.

O existenci etických kodexů mají občané i úředníci vědomí a jsou blíže seznámeni s jeho obsahem. Dotazovaní občané mají za to, že dané etické kodexy jsou dodržovány, ale najdou se i případy, kdy tomu tak není. To prokazuje i tvrzení některých dotazovaných zaměstnanců veřejné správy, kteří konstatovali, že byli přítomni u jeho porušování. Jejich reakce na dané zjištění však nebyla optimální, jelikož většina na dané porušování nereagovala a nikterak ho nenahlásila. Důvodem byl strach z nedorozumění či případných problémů, které by dotyčnému mohly vzniknout.

Korupční jednání bylo posledním okruhem mého výzkumu. Předpokládala jsem, že korupční jednání je ojedinělé a občané České republiky i úředníci veřejné správy s ním nemají zkušenosti. Dotazovaní občané tuto domněnku potvrdili a 95 % z nich se s korupcí nesetkali. Počet úředníků přítomných u korupčního jednání byl o něco vyšší. Korupční jednání taktéž většina respondentů nenahlásila, stejně jako u případu porušování etického kodexu. Důvodem takového jednání bylo podle mých respondentů strach z negativního ovlivnění jejich kariéry a strach. Takový strach by dle mého neměl vůbec existovat a korupční jednání by za každých podmínek mělo být nahlášeno nadřízenému či orgánu činném v trestním řízení.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se prvé řadě zaměřila na veřejnou správu a vymezení souvisejících pojmů. Veřejná správa je součástí života každého z nás, ovlivňuje naše jednání a rozhoduje o našem životě. Ukládá nám práva a povinnosti, kterými se musíme, jakožto občané České republiky, řídit. Je proto důležité, aby byli stanoveny správné postupy a jednání úředníků. Těmito postupy se zabývají etické kodexy a regulují tak etiku úředního jednání.

V této práci byly obsaženy pojmy jako je etika, morálka, etické a neetické prostředí a korupce. Konkrétně korupce je častým problémem v naší společnosti a boj proti ní není jednoduchý. Proto je zásadní o této skutečnosti více mluvit a občany tím více informovat. Zejména bychom se jako společnost měli více zaměřit na opatření proti korupci a napomoci tak každému, kdo by byl takového neetického jednání svědkem. Výsledek dotazníkového šetření mé myšlenky potvrdil. S korupčním jednáním se setkala až jedna čtvrtina dotazovaných úředníků, kteří se však daným problémem dostatečně nezabývali.

I přes to, že většina dotazovaných úředníků jsou seznámeni s etickými kodexy, ne vždy se podle něho řídí. Respondenti mého dotazníkové šetření své chování zdůvodňovali tím, že ne vždy „mají svůj den“ a jednání s lidmi neodpovídá předepsaným etickým normám. Jejich sebekritické hodnocení však většina občanů České republiky vyvrátila tím, že jsou s jejich jednáním spokojeni. Očekávala jsem, že občané navštěvující úřady, budou tou stranou, které bude mít negativnější pohled na chování pracovníků ve veřejné správě. Je však nutné podotknout, že si uvědomuji, že se jedná o velmi malý vzorek respondentů, tudíž nelze hovořit o mínění všech občanů.

Na závěr bych podotkla, že etika úředního jednání v sobě nese mnoho složitých problémů, kterými by se společnost měla více zabývat. Důvěra občanů ve veřejnou správu je podstatná pro její fungování a neměla by být zanedbávána.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Odborná literatura:

ARISTOTELÉS. *Etika Níkomachova*. Praha: P. Rezek, 1996, ISBN 80-901-79

BLACKBURN, Simon. *Etika: Velmi stručný úvod*. Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5194-1.

BOHATÁ, Marie, Martina RAŠTICOVÁ a Radim BUREŠ. *Etika a integrita veřejné správy*. Grada, 2022, ISBN 978-80-271-3311-6.

DOLISTA, Josef a Roman JEŽEK. *Etika zaměstnance veřejné správy: vysokoškolská učebnice*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006, ISBN 80-85981-82-3.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 8. vydání. Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-838-9.

HERCOGOVÁ, Zuzana. *Základy filosofie profesní etiky*. Praha, 1997.

HORIZINKOVÁ, Eva a NOVOTNÝ, Vladimír. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-096-3

KLUXEN, Wolfgang a Lenka KARFÍKOVÁ. *Tomáš Akvinský: Základní stanoviska jeho etiky: Křesťanství a filosofie: postavy latinské tradice*. Praha: Česká křesťanská akademie, 1994, ISBN 80-85795-08-6.

POMAHAČ, Richard a kol. *Veřejná správa*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 54. ISBN 978-80-7400-447-6

SEKNIČKA, Pavel a Anna PUTNOVÁ. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. 2016, str. 30. ISBN 978-80-247-5545-8.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, str. 328-239

SOMR, Miroslav. *Úvod do studia filozofie a etiky*. České Budějovice, 2004, str. 54.

THOMPSON, Melvin. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004, str. 15. ISBN 80-717- 8806-6.

Právní předpisy:

Listina základních práv a svobod. In: *Zákon č. 2 /1993 Sb.*. Sagit, 2021, ročník 1993. ISBN 978-80-7488-475-7.

Soubor zákonů – Správní právo: *Zákon o obcích (obecní zřízení)*. In: *128/2002 Sb.*. 2023. ISSN 978-80-7380-924-9.

Ústava České republiky. In: *Zákon č. 2/1993 Sb.*. 2021, ročník 1993. ISSN 978-80-7488-475-7.

Zákon České národní rady o umělém přerušení těhotenství. In: *Zákon č. 66/1986 Sb.*. ročník 1986.

Internetové zdroje:

Český statistický úřad. *Malý lexikon obcí České republiky - 2023: Velikostní skupiny obcí podle krajů, SO ORP – počet obcí*. Online. 2023 [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/196622058/32019923003.pdf/78419cdf-e459-4c30-9ca8-ba390eda3824?version=1.0>

Ministerstvo vnitra České republiky: *Poskytnutí informací – Etický kodex úředníků a zaměstnanců veřejné správy* [online]. 2020 [cit. 2024-01-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informaci-eticky-kodex-uredniku-a-zamestnancu-verejne-spravy.aspx>